

خداشناسی

www.ketab.ir

علیرضا رمضان

بیت
۱۴۰۰

رمضانیان، علیرضا، ۱۳۳۹ -
خداشناسی / علیرضا رمضانیان. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی
حوزه علمیه قم)، ۱۴۰۰.

۲۹۶ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب؛ ۲۹۳۹) (کلام و عقاید)
ISBN 978-964-09-2336-8

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتاب‌نامه: ص. [۲۹۱] - ۲۹۶: همچنین به صورت زیرنویس.
۱. خداشناسی (اسلام). الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ب. عنوان.
۲۹۷/۴۲ BP ۲۱۷/۸
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۸۴۶۹۲۸۲ ۱۴۰۰

www.ketab.ir

■ موضوع: کلام و عقاید
■ گروه مخاطب: - تخصصی (طلاب و دانشجویان)
■ عمومی -

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۹۳۹
مسئلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۷۸۵

بوستان کتاب

خداشناسی

- نویسنده: علیرضا رمضانیان
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول • شمارگان: ۵۰۰ • بها: ۸۰۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

- ❖ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفه‌ایه)، ص پ ۳۷۱۸۵/۹۱۷، تلفن: ۳۷۷۲۲۱۵۵-۷، نمابر: ۳۷۷۴۲۱۵۴، تلفن پخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶
 - ❖ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)
 - ❖ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸
 - ❖ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲
 - ❖ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰
 - ❖ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹
- اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، یا ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ و یا ارسال درخواست به:

E-mail: info@bustaneketab.com پست الکترونیک مؤسسه

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • سرویراستار: محمدرضا منصفی سروندانی • ویراستار: معصومه قربانی
- اصلاحات حروفنگاری: فائزه هدایی • صفحه‌آرا: حسین محمدی • نمونه‌خوانی: محمد وکیلی • کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش
- مدیر گروه هنری: مسمود نجابتی • طراح جلد: امیرعباس رجبی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: مجید مهدوی، ناصر منتظری و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی
- رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۷
فصل اول: جایگاه و اهمیت خداشناسی.....	۱۹
نقطه آغاز دین و نخستین واجب اعتقادی.....	۱۹
کمال معرفت.....	۲۰
شکر مُنعم.....	۲۰
تعالی بخش اخلاق انسانی.....	۲۰
بالاترین آرامش و لذت.....	۲۱
عامل وحدت بخشی و عدالت گستری.....	۲۲
فصل دوم: منابع و راه های معرفت از نظر قرآن کریم.....	۲۳
قرآن و لزوم معرفت.....	۲۳
منابع و راه های معرفت (راه های شش گانه شناخت).....	۲۵
۱. احساس و تجربه (طبیعت).....	۲۵
۲. عقل و خرد.....	۲۷
شرح مفردات تعبیرات.....	۲۹
افعال عقل (کار عقل و خرد).....	۳۰
مقام عقل در روایات اسلامی.....	۳۲

۳۳	۳. تاریخ و آثار تاریخی
۳۶	۴. فطرت و وجدان
۳۷	فطرت و وجدان در روایات اسلامی
۳۷	۵. وحی آسمانی
۳۹	۶. کشف و شهود
۴۳	فصل سوم: برترین شناخت‌ها
۴۳	خداشناسی، سرآمد همه معرفت‌ها
۴۳	شناخت انسان، معیار ارزش
۴۶	نقش خداشناسی در جامعه
۴۹	فصل چهارم: مقایسه راه‌های شناخت
۴۹	راه‌های شناخت
۵۰	سطوح مختلف خداشناسی
۵۰	شناخت ذات الهی
۵۰	شناخت موجود بودن خداوند
۵۰	شناخت اوصاف و افعال الهی
۵۱	راه‌های خداشناسی
۵۳	فصل پنجم: شناخت خداوند با آیات
۵۳	آیات خداشناسی
۵۴	آفریدگار در آینه آفریده‌ها
۵۹	فصل ششم: معرفت نفس
۶۰	جایگاه معرفت نفس

فهرست مطالب

۶۱	الف) آیات
۶۲	ب) روایات
۶۹	معرفت نفس براساس دیدگاه علامه طباطبائی
۷۲	معرفت نفس، طریق معرفت حق
۷۲	انسان محل ظهور اسماء الهی
۷۵	فصل هفتم: قرآن و راه های شناخت خداوند
۷۶	۱. راه آفاقی (شناخت خدا با علم حصولی)
۷۸	روش تجربی
۷۸	الف) مشاهده مستقیم
۷۸	ب) مشاهده غیر مستقیم
۷۸	۲. راه انفسی
۸۰	مقصود از راه انفسی
۸۱	حیات فطری انسان
۸۲	سیر انفسی و چگونگی راهیابی انسان از خود به خدا
۸۳	محورهای راه انفسی
۸۴	۱. سالک و مسلک
۸۷	۲. مبدأ و مقصد
۸۸	۳. زمان
۸۹	۴. زاد و توشه
۹۰	۵. مرکب
۹۰	دستاوردهای راه انفسی
۹۰	الف) بصیرت باطن
۹۱	ب) گشایش
۹۱	ج) فرقان بودن تقوا

۹۲		(د) حیات طیبه
۹۲		(ه) مشاهده ملکوت
۹۳		(و) رؤیت خدا با چشم دل
۹۳		(ز) ادراک حقیقت ایمان و یقین
۹۳		موانع راه انفسی
۹۵		مقایسه راه آفاقی و انفسی
۹۵		راه آفاقی
۹۵		راه انفسی
۹۶		۳. از مقصد به مقصود (سیر در حقیقت هستی، شناخت خدا با خدا)
۹۸		امتیازات راه سوم (سیر در حقیقت هستی یا شناخت خدا با خدا)
۱۰۰		قرآن و شناخت خدا با خدا
۱۰۳		روایات و شناخت خدا با خدا
۱۰۴		دشواری راه از مقصد به مقصود (سیر در حقیقت هستی، شناخت خدا با خدا)
۱۰۴		مراحل سیر و سلوک قلبی عرفا
۱۰۶		مقایسه راه‌های آفاقی، انفسی و سیر در حقیقت هستی
۱۰۶		راه آفاقی
۱۰۶		راه انفسی
۱۰۷		سیر در حقیقت هستی
۱۰۹		فصل هشتم: دلایل اثبات خداوند متعال
۱۰۹		خداشناسی از راه فطرت
۱۱۰		خداشناسی فطری در روایات
۱۱۱		تفاوت امور فطری و غیر فطری
۱۱۱		امور غیر فطری
۱۱۱		امور فطری

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله اجمعين واللعن على اعدائهم الى يوم الدين.

زمانی که انسان با طبع کنجکاو و جست وجوگر خود به جهان و خویشتن می نگرد، از خود می پرسد: از کجا آمده ایم و چه کسی ما را آفریده است؟ هدف از آفرینش ما چه بود؟ وظیفه ما در برابر آفریدگار مان چیست؟ به کجا می رویم و سرنوشت ما پس از مرگ چگونه خواهد بود؟ و ده ها سؤال دیگر که انسان مصرانه به دنبال پاسخ آن هاست. پاسخ صحیح و قانع کننده به این سؤال ها برای انسان بسیار مهم و سرنوشت ساز است، زیرا با آن، مسیر سعادت دنیوی و اخروی خود را می یابد و به آرامش می رسد. در حقیقت، پشیمانی در آخرین لحظه های زندگی یا پس از مرگ سودی ندارد و دیگر کاری نمی توان کرد.

ارزش هر دانش و علمی به موضوعی است که درباره آن بحث می کند. هر چه آن موضوع با ارزش تر باشد، آن علم ارزش بیشتری خواهد داشت: «أَفْضَلُ عِلْمٍ بِأَفْضَلِ مَعْلُومٍ»^۱.

همواره بشر به موجود برتر، خداوند و مفاهیم دینی و نقطه مقابل آن، یعنی انکار وجود خدا می اندیشد. چنین تفکری بیشترین موافقت ها و مخالفت ها را داشته است. بحث درباره نظام آفرینش و کیفیت تبیین آن، این که مبدأ عالم کیست و چیست؟ آیا خدا صاحب جهان است؟ آیا هستی معلول تصادف است؟ آیا جهان

۱. ابن سینا، الیهیات شفا، فصل ثانی از مقاله اول، ص ۱۵.

غایت و هدفی دارد یا سیر به سوی ناکجاآباد دارد؟ و ده ها سؤال دیگر، اموری است که همیشه بشر به آن می اندیشد و هرکسی به گونه ای در صدد توجیه آن است تا خود را از این دغدغه های فکری برهاند و در ساحل نجات و آرامش سکنی گزیند.

قرآن کریم و روایات معصومان علیهم السلام پاسخ های منطقی و فهم پذیری به همه این سؤال ها داده اند. هم چنین کتاب های بسیار خوب و دقیقی در این زمینه نوشته شده است. در این کتاب نیز موضوع خداشناسی با بیان روان و دسته بندی شده بررسی شده؛ به گونه ای که در ذیل هر بحث، مهم ترین آیات و روایات همان بحث آورده شده است. به امید آن که حق تعالی این تلاش اندک را بپذیرد و جهت شناخت معارف الهی مفید واقع شود.

از همسر گرامی و دو دختر عزیزم سپاس گزاری می کنم که با مساعدت خود این حقیر را یاری کردند.

هم چنین از همه کسانی که در تایپ و صفحه آرایی اولیه کتاب زحمت کشیدند، آقایان هادی دشتی، صادق امین آبی، محمد بهرامی، مهدی جعفریان، مهدی سازش، یوسف حیدریان و... تشکر و قدردانی می کنم.

نیز از راهنمایی های استاد حاج حسین صالحی شکر و قدردانی می نمایم. در پایان از انتشارات وزین مؤسسه بوستان کتاب به خاطر آماده سازی و چاپ در خور این اثر سپاس گزاری می کنم و دستشان را به گرمی می فشارم. از خوانندگان گرامی صمیمانه تقاضا می کنم نقادانه و موشکافانه به این کتاب بنگرند و بنده را در جریان نظرات ارزشمند خود بگذارند.

و من الله التوفیق

رمضانیان^۱

۱. آدرس ایمیل برای ارائه پیشنهاد و انتقاد: ramazanian_2@yahoo.com